

Висновки. Розгляд історичних підходів до вивчення іноземних мов в системі шкільної освіти європейських країн дозволяє виявити традиції та новачі в сучасній шкільній іншомовній освіті, що складає пізнавальну і практичну цінність для вчителя і учня, як учасників навчально-виховного процесу

Основними тенденціями розвитку підходів до вивчення мов, починаючи з середньовіччя і до наших днів, є зміни методів і переходи від навчання письмових видів мовленнєвої діяльності до методів навчання усного мовлення, головним чином говоріння. Крім того, характерною рисою сучасного розвитку іншомовної освіти є процес взаємного наближення методів навчання іноземних мов, в результаті якого вони стають не такими категоричними, а доповнюють один одного.

Основним напрямом сучасної шкільної методики навчання іноземних мов є курс на формування комунікативної компетенції, що визначається основними документами Ради Європи в період глобалізації та інтернаціоналізації суспільства.

Література

1. Кузнецова О. Ю. *Розвиток теоретичних ідей і практики мовної освіти у Великій Британії: [Монографія]* - Харків: Видавництво «Константа», 2002. - С. 33-48.
2. Мартинова Р. Ю. *Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов: [Монографія]*. - К.: Вища школа, 2004. - С. 11-46.
3. Jack C. *Approaches and Methods in Language Teaching* / C. Jack, T. S. Rodgers. - Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2001.
4. Diller K. C. *The Language Teaching Controversy*. - Rowley, Massachusetts: Newbury House, 1978.
5. Solity J. Michel Thomas: *The Learning Revolution*. - London: Hodder Arnold, 2008. - 224 p.
6. Horst E. ter. *Foreign Languages and the Environment: A Collaborative Instructional Project* / E. ter Horst and J. M. Pearce // *The Language Educator*, 2008. - October, 2008. - P. 52-56
7. Dorveaux X. *Study and Teach in Second Life* // *iT's Magazines*, 2007. - Retrieved 15 July 2007. - Access mode: [http://www.its-teachers.com/destinations/second life/second life03.aso](http://www.its-teachers.com/destinations/second%20life/second%20life03.aso)
8. Krashen S. D., Terrell T. D. *The National Approach. Language Acquisition in the classroom*. — Phoenix: FLT, 1988. - P. 1-59.
9. *Council of Europe White Paper of Intercultural Dialogue*. - Strasburg, 2008. - 35 p.

УДК 372. 46 (493)

М.І. ТАДЕЄВА, Я.В. ПОЧЕНЮК

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ШКІЛЬНОЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В БЕЛЬГІЇ

Анотація. У цій статті описується система навчання іноземних мов у бельгійській початковій школі, починаючи з лінгвістичного і політичного підґрунтя, на якому вона була втілена в життя. Розглядається кадрова проблема щодо викладання іноземних мов.

Ключові слова: початкова іншомовна освіта, багатомовна компетентність, білінгвальна освіта.

Аннотация. В статье описывается система обучения иностранным языкам в бельгийских начальных школах, начиная с лингвистического и политического аспектов, на основании которых она была реализована. Также рассматривается кадровая проблема, касающаяся преподавания иностранных языков.

Ключевые слова: начальное иноязычное образование, многоязычная компетентность, билингвальное образование.

Annotation. The article deals with the primary foreign education in Belgium, beginning with linguistic and political background, on which it has been realized. Stuff problem is also under consideration.

Key words: the primary foreign education, multilingual language competency, bilingual education.

Актуальність і постановка проблеми. В одній із доповідей Європейської комісії зазначається, що мови містяться в серці європейського проекту: вони відображають різні культури і водночас є ключем до розуміння цих культур. Не потребує доведення думка, що громадяни, які володіють іноземними мовами, можуть скористатися такими перевагами, як: вільне пересування країнами Ради Європи, здатність легше звикнути до життя в іноземній країні.

Мовна компетентність є однією з найголовніших умов успішного працевлаштування і кар'єри. Зростання важливості мовної політики позначилося і на структурі Єврокомісії. Якщо раніше вона перебувала у сфері відповідальності комісара ЄЄ із освіти, культури і мультимедіуму, то з 1 січня 2007 року створено окрему посаду комісара ЄС з мультимедіуму. Зараз її обіймає Леонар Орбан з Румунії, який керує відділом політики мультимедіуму в генеральному директораті з питань освіти та культури.

Ще у 2002 році відбулася знакова щодо мовної політики подія. На Барселонському саміті Європейської ради голови держав було оголошено про впровадження в освітні системи країн-прихильників принципу „рідна мова плюс дві іноземні” та „індикатора лінгвістичної компетентності”, які передбачають вивчення щонайменше двох іноземних мов з раннього віку, і мають стати частиною діяльності закладів шкільної освіти в країнах-членах ЄС та Ради Європи.

План дій „Сприяння вивченню іноземних мов та лінгвістичній різноманітності 2004-2006” був сконцентрований на трьох стратегічних сферах: вивчення іноземних мов упродовж життя, покращення викладання іноземних мов, створення сприятливого середовища для вивчення мов.

План дій став імпульсом до конкретних кроків у певні розділи освітніх систем країн-членів ЄС та Ради Європи з метою впровадження принципу організації навчального процесу в школах під назвою „рідна мова плюс дві іноземні”. Звичайно, не в усіх країнах ці заходи відбуваються з однаковою інтенсивністю. Як правило, вони зумовлені національними особливостями розвитку освітніх систем.

Вивчення іноземних мов стало інтегральною частиною реформи освітньої системи мультимедіумної Бельгії, в якій мовна політика та іншомовна освіта є першочерговими завданнями в напрямку модернізації шкільного навчання в останнє десятиріччя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема побудови сучасної шкільної іншомовної освіти - важливий аспект модернізації освітньої системи України, яка успішно впроваджує в практику досвід передових європейських країн. У цьому напрямку для нас дуже важливо використати напрацювання вчених-педагогів, освітян, лінгводидактиків Бельгії, яка є багатонаціональною і багатомовною країною, і де в процесі реформування освіти виникає багато проблем мовного характеру, близьких до тих, що існують в Україні і потребують розв'язання.

Проблеми розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти Бельгії майже не досліджувалися в Україні. Проте цікавим є дослідження з проблем розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти в цій країні Матвієнко О. В. у монографії „Розвиток систем середньої освіти в країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз”, а також аналіз системи підготовки вчителів у Бельгії в роботах Пуховської Л. П.

Особливої уваги заслуговують дослідження бельгійських вчених у галузі іншомовної освіти Suskia Debergh та Zoe Teuwen „A Report on Belgian Education with a Special Focus on Language Education and ICT” - “Доповідь про бельгійську освіту в світлі мовної освіти та інформаційно-комп'ютерних технологій”, в якій аналізується структура і організація різних ланок шкільної освіти, визначається роль іноземних мов у процесі шкільного навчання, а також розглядаються проекти Міністерства Освіти країни з 1996 по 2005 рік.

Проблемам використання сучасних підходів і комунікативних методик щодо навчання іноземних мов у школах Бельгії присвячена стаття Marielle Veraghen „Teaching Foreign Languages in Belgium” - “Навчання іноземних мов у Бельгії” [6, 9]. Аналізу європейських програм з навчання іноземних мов присвячена робота Andy Luttrell „Foreign Language Education Programs in Europe. How Second Language Instruction is Structured Abroad.” - “Програми з іноземних мов в Європі. Структура навчання іноземної мови закордоном.”[7]

Метою статті є проаналізувати організацію системи сучасної шкільної іншомовної освіти в Бельгії, визначити основні проблеми та перспективи її розвитку, пов'язані з особливою етнічною ситуацією в Бельгії, скористатися позитивним досвідом для подальшого застосування в процесі реформування іншомовної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Багатомовна компетентність - вагома якість бельгійської освіти, і для частини населення є потребою повсякденного життя. Тому не дивно, що вивчення іноземних мов - базовий компонент освіти цієї країни, що починається у початковій школі.

Бельгія - тримовна федерація, що включає три окремі мовні спільноти (нідерландську, французьку та німецьку) і п'ять геополітичних областей, кожна з яких має певне мовне законодавство [6]:

- одномовна голландська область Фландрія (населення 5,8 млн.) на півночі Бельгії, де діє єдина система освіти нідерландською мовою;
- одномовна французька область Валлонія (населення 3,2 млн.) на півдні, де діє єдина система освіти французькою мовою;
- двомовна нідерландсько-французька столиця Брюссель (населення 1,1 млн.) у центрі країни, з паралельними одномовними системами освіти, що функціонують нідерландською та французькою мовами;
- німецькомовна область на сході Валлонії, відома під назвою Східні землі (населення 66000), де німецька мова є першоджерельною за інструкцією, але паралельно діє система середньої освіти французькою мовою, що задовольняє потреби домінуючих франкомовних мешканців;

■ декілька лінгвістично-змішаних областей в районі Брюсселя і вздовж мовного кордону, що відокремлює Фландрію і Валлонію, де одна з національних мов має офіційний статус, але захищені національні меншини володіють певними

мовними можливостями, включаючи початкове, але не середнє, навчання іншою національною мовою.

Ця складна організація - результат тривалого процесу конституційної реформи і лінгвістичного законодавства, розробленого для рівності між нідерландськими та франкомовними спільнотами в Бельгії.

Зауважимо, що бельгійське конституційне законодавство визнає лише три національні мовні спільноти, таким чином ігноруючи присутність немісцевих мовних спільнот. Таке відбувається, в основному, в міських центрах, переважно в Брюсселі, де іммігранти становлять 25% населення [7].

Обов'язкова освіта в Бельгії складається з початкового навчання віком від шести до дванадцяти років і середньої освіти (загальна, технічна або професійно-технічна) від дванадцяти до вісімнадцяти років, з подальшою вибірковою освітою.

Державна освіта забезпечується трьома паралельними шкільними мережами, які включають програмами:

- державна мережа під управлінням трьох мовних спільнот;
 - незалежна мережа під управлінням католицької церкви;
- мережа, якою керують місцеві органи влади (муніципалітети тощо).

Політика стосовно мовної освіти в Бельгії відрізняється в різних областях і визначається Національним Мовним Законом 1963 року. Його суть полягає в тому, що освіта повинна бути одномовною в межах офіційної мови області, згідно принципу територіальності: нідерландська або фламандська мова у Фландрії, французька мова у Валлонії, французька чи нідерландська у двомовному Брюсселі та в інших областях, німецька чи французька мова у Східних землях. Вибір лінгвістичного режиму у двомовних областях і захищених мовних регіонах пов'язаний з питанням самовизначення: людина обирає мову, якою він чи вона бажає здобувати освіту.

Оскільки законодавство забороняє використання іншої мови для викладання шкільних предметів, то з цього випливає, що двомовна освіта в Бельгії є незаконною всупереч директивам Європейської комісії і Рекомендаціям Ради Європи. Єдиним винятком, установленим законом, є Східні землі, де частина навчального плану (максимально три предмети) можуть викладатися іншою національною мовою, починаючи від третього ступеня початкової школи і далі, тобто французькою мовою у німецьких середніх школах або німецькою мовою у французьких середніх школах. При цьому важливою умовою є суворе дотримання принципу одномовної освіти. Проте допускаються винятки під контролем Міністерства Освіти для експериментальних шкіл та невеликої кількості несубсидованих приватних шкіл та шкіл, що не підпорядковуються бельгійському державному праву, як-от міжурядові європейські школи.

Існуючий антагонізм фламандських органів влади щодо білінгвальної освіти можна пояснити минулим досвідом роботи з нідерландсько-французькими середніми класами, що існували в багатьох бельгійських містах до 1930-х років. Всупереч попереднім намірам ця форма двомовної освіти не стабілізувала білінгвізм, а натомість, внесла мовні зміни на шкоду нідерландській мові.

Хоча використання другої мови для навчання в середній ланці школи є незаконним, викладання іноземних мов формує важливий компонент освіти і також регулюється Мовним Законом 1963 року. В залежності від області переважають різні мовні режими. У Фландрії і Валлонії друга мова може вводитися макси-

мально обсягом три години на тиждень у 5-6 класах початкової школи. У Фландрії друга головна національна мова - французька - є примусовою. У Валлонії існує вибір між нідерландською, німецькою та англійською мовами. У двомовних областях і в областях із захищеним лінгвістичними меншинами, ситуація дещо відрізняється. Тут викладання другої мови є додатковим, включаючи дві години на тиждень у перших двох класах початкової освіти, і стає обов'язковим у 3-4 класах (три години на тиждень) і 5-6 класах (п'ять годин на тиждень).

У Валлонії, де існує вибір щодо другої мови, нідерландську мову вибирає 97% всіх учнів початкової школи. Це дуже контрастує з середньою школою, де лише 36% учнів вибирають англійську мову замість нідерландської [6].

Третя мова вводиться в першому році середньої школи обсягом три години на тиждень. Це може бути англійська мова у фламандських школах, або англійська, нідерландська чи німецька мови у Валлонії.

Вибір мовного репертуару і кількість годин знову ж таки залежить від року навчання в школі, типу освіти і спрямованості.

Що стосується ситуації у дитячих закладах, то регіональні закони дозволяють проводити уроки іноземної мови, однак лише деякі заклади використовують таку можливість.

На п'ятому році початкової школи, у віці десяти або одинадцяти років всі учні розпочинають вивчення французької мови як іноземної. Ця мова вважається першою іноземною мовою для більшості фламандських дітей. Французька мова була введена до навчального плану лише у 2004 році.

В середній школі переважна більшість школярів вивчає додаткові іноземні мови: французька мова посідає почесне перше місце (вивчають понад 90% учнів), англійську вивчають 68%. З третього року навчання у середній школі частина учнів вивчає німецьку мову (19%) та іспанську (0,7%). Статистичні дані Міністерства Освіти Фландрії не містять інформації про вивчення латинської та грецької мов, хоча ці мови залишаються і нині в навчальних планах середніх шкіл [7].

Ситуація, що склалася у Бельгії навколо вивчення іноземної мови в початковій школі, коротко викладена у цій статті, вказує на потенційні конфлікти і протиріччя у мовній освіті школярів. З одного боку - загальне враження, що сучасне викладання іноземної мови не спроможне задовольнити потреби цільового населення. Крім того, існує нестача компетентних учителів-мовників, недостатня однорідність і координація цілей навчання, навчальних планів і методів викладання, які часто ігнорують соціолінгвістичний статус конкретної мови в державі. Деякі ініціативні групи науковців, педагогів і практиків працюють над тим, щоб змінити ситуацію. Нещодавно виконання стандартизованих цілей у Фландрії можна вважати першим кроком до розвитку інтегрованого навчального плану [10]. Франкомовна спільнота розглядає можливість повної реформи навчальних програм, які б включали однорідну освітню програму на університетському рівні для всіх ланок освіти і регулювали навчання вчителів початкової школи. Подібні ініціативи розглядаються і фламандськими органами влади. Найважливішим досягненням у цій сфері є Декрет франкомовної спільноти від 1998 року, який дає можливість початковим франкомовним школам отримувати спеціальний дозвіл від Міністерства Освіти організовувати навчальний процес на експериментальній основі з повним або частковим викладанням англійською, німецькою або нідерландською мовами. Сьогодні 22 початкові школи отримали такий дозвіл, який видається один раз на рік.

Висновки. Незважаючи на всі ініціативи з боку франкомовних організацій, бельгійське законодавство суворо обмежує реалізацію більш ефективних альтернатив щодо існуючого стану викладання іноземних мов, таких як предметну навчання другою мовою або інші форми білінгвальної освіти, що є парадоксальним, адже країні офіційно був наданий мультилінгвальний статус. Мультилінгвізм функціонує у певних сферах життя, а суспільство потребує таких ініціатив. Така суворість діючого законодавства примусила інші зацікавлені сторони: ради з шкільної освіти, вчителів, батьків проявити власні ініціативи. Наприклад, переважна більшість франкомовних батьків у Брюсселі посилають своїх дітей до місцевих середніх нідерландсько-мовних шкіл для здобуття імерсійного досвіду у нідерландському мовному середовищі. Однак, ця практика виявиться ненадійною у довгостроковій перспективі; у деяких нідерландських школах кількість франкомовних учнів більша ніж нідерландських. Наслідки цієї ситуації для академічного і лінгвістичного досвіду ще невідомі. Інші місцеві фахівці висувають умову проведення додаткових уроків іноземної мови після регулярних шкільних занять, організацію позаурочних і позакласних заходів іноземною мовою, програми співробітництва і обміну зі школами інших мовних областей. Однак, ініціативи, що пов'язані з використанням іншої національної мови на короткі періоди під час шкільних занять або на перервах, можуть з нелегальними діями і можуть закінчитися офіційними санкціями.

Література

1. Погрібний А. Світовий мовний досвід та українські реалії. Київ, 2003, с. 14-16.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ. Ленвіт, 2003, с. 2-20.
3. Пелагеша Н. Мовна політика ЄС: мова рідна і дві іноземні. // Освіта України. 27.02.2010
4. Тадеєва М. І. Іншомовна освіта в контексті європейського та світового суспільного розвитку // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Теоретичний та науково-методичний часопис. Київ, 2008, с. 376-382.
5. Тадеєва М. І. Проблема білінгвізму і плюрлінгвізму в мовній освіті європейських країн // Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі. Збірник наукових праць Дон НУ, Донецьк, 2008, с. 242-249.
6. Wapedia - Wiki: Education in Belgium.
7. Foreign Language Education Programs in Europe. How Second Language Instruction is Structured Abroad. Andy Luttrell, Brussels, Belgium. Eurydice Network, 2008.
8. Language, Culture and Teaching: Critical Perspectives (Language, Culture and Teaching Series), 2009, 245 p.
9. Marielle Veraghen. Teaching Foreign Languages in Belgium. La Journal de Bab Lg 25.
10. A Report on Belgian Education with a Special Focus on Language Education and ICT. Saskia Debergh and Zoe Teuwen. University of Antwerp, BE 2006.

УДК 378 (1-87)

Ж.В. ТАЛАНОВА

ДОКТОРСЬКА ОСВІТА В КАНАДІ

Анотація. У статті на прикладі п'яти провідних університетів Канади проаналізовано організацію підготовки фахівців на найвищому освітньому рівні. Показано, що така підготовка здійснюється у вищій школі з наданням докторських ступенів двох типів (доктора філософії! професійного доктора), а також у межах формалізованої післядокторської освіти. Остання необхідна для зайняття посад самостійних дослідників і викладачів в університетах, інститутах та на виробництві.

Ключові слова: докторська програма, доктор філософії (PhD), професійний